

od glagola na *-irati*. Malo ima imenica od naših osnova koje su se sačuvale zbog česte upotrebe kao *borac, glumac, pisac, klepac, mamac...* *Muzac* je, kao i *hodac*, zastarjela riječ. U Akademijinu rječniku piše da je zabilježena samo u Della Bellinu, Voltićevu i Stullijevu rječniku. Odatle je vjerojatno zbog pravopisnih razloga ušla u novosadski pravopis. U rječniku dviju Matica uz *muzac, musca* piše *neob.*(ično) i uz to se daje riječ *muzar*.

Zanimljivo je dakle odakle je pisac u Vjesniku izvukao riječ *muzac* kad bi mu prije trebala pasti na um riječ *muzač*, jer je *-ač* plodan sufiks i imenice njime tvorene označuju strojeve i ljude, ili *muzilica* jer imenice na *-ilica* i *-lica* označuju naprave, strojeve. (*Muzilica* je općenito proširen naziv za posudu u koju se muze.) *Muzilica* kao moderna naprava kojom se muze zabilježena je u ovome primjeru: "...zbog neispravne muzilice usmrtio ju je strujni udar." (Večernji list, 13. 7. 1999., 48.) *Muzar* bi bio prvenstveno čovjek koji muze, a potencijalno *muzitelj* nisam našao potvrđeno, predlaže ga Viktor Arbanas iz Švicarske, a nije ni potrebna riječ pored *muzač* i *muzar*. *Muzitelj* bi bilo možda dobro za čovjeka koji muze u prenesenu značenju, kao što je *krojitelj* (u svezi *krojitelj pravde*) dobro uz normalno *krojač* kao zanimanje. Da je potrebno u osnovnome i prenesenom značenju, bilo bi dobro i *muzilac*. Ta je riječ zabilježena u osnovnome značenju u Filipovićevu *Englesko-hrvatskome rječniku* pod *milker – muzilac, muzilja*. Marević u *Hrvatsko-latinskome rječniku* ima za ženu i *muzačica*. Toliko u rječnicima.

Čitatelji koji su se javili predlažu *muzač* za čovjeka, aparat za mužnju – *muzilica* i *muzačica*, a jedan je to isto predložio i za aparat za mužnju; za robota je jedna je čitateljica predložila *muzač mlije-*

ka, a Zdenko Filip Radanac napravio je dobru novu riječ: *muzilo* "(kao što se nazivaju i mnoga druga čovjekova pomagala: plovilo, vozilo, glačalo, računalo...)". Tu riječ predlaže na prvom mjestu i V. Arbanas. On predlaže za stroj i *muzilnik*, a za robota i *muzomat*.

Čitatelji su reagirali kao što se moglo očekivati, pa i više od toga, tvorbom nove riječi *muzilo*. Dakle korisnici naprava i robota za mužnju mogu sada upotrebljavati jednorječni naziv, a za svako značenje posebnu riječ jer je to najbolje.

Da bi do kraja bilo jasno, ja bih cijelu raspravu sažeo i riječi i značenja ovako rasporedio:

1. čovjek: za muškarca *muzar*, za ženu *muzilja*
2. aparat za mužnju: *muzilica*
3. robot za mužnju: *muzač* ili *muzilo*.

Stjepan Babić

DVIJE PRAVOPIŠNE SITNICE, A PROBLEMI KRUPNI

redništvo Jezika ne piše mnogo o teškoćama koje ima u uređivanju, ali neke nam sitnice prave velike teškoće. Jedna je od njih točka iza rednoga broja. Zato smo na 3. omotnu stranicu 5. prošlogodišnjega broja stavili ovaj oglas-molbu:

Suradnicima

Točka iza rednoga broja nije ukras nego razlikovno obilježje za redni broj jer se 9 čita *devet*, a 9. – *deveti*. Zato koji drugi pravopisni znak iza rednoga broja ne isključuje pisanje točke. Istina, po sadašnjem pravopisu od toga se načela može odustati samo ako je jasnoća potpu-

na, a gospodarstvenost izrazito veća. Praksa pokazuje da se to može primijeniti samo u bibliografskome i sličnome nabranju. Ako u ostalome tekstu ne stavite točku iza rednoga broja, čitatelji često neće znati kako brojku treba pročitati. Najbolje je da se tekst pročita onako kako pisac želi, a to se ne može ako u tekstu iza rednoga broja nema točke. Zato vas molimo da točkom označujete kad želite da se vaša brojka pročita kao redni broj.

Međutim, kao da je ta molba ostala bez odjeka pa ju ponavljamo u Osvrtima. Suradnici se još drže pravila iz novosadskoga pravopisa koje je glasilo:

“Kada iz rednoga broja dođe koji drugi znak, tačka se iza njega ne piše.” (T. 130e.)

A to pravilo više ne vrijedi, odnosno vrijedi samo kad bi iza točke došla točka, jer se dvije točke jedna iza druge ne pišu, inače ne vrijedi. Autori su ga *Hrvatskoga pravopisa* ukinuli još 1971. jer nije sa stručnoga gledišta opravdano. Kako *Hrvatski pravopis* nije zbog poznatih političkih razloga imao prilike da tada uđe u praksu, to su pravila novosadskoga pravopisa – potpomognuta Anić-Silićevim *Pravopisnim priručnikom hrvatskoga ili srpskoga jezika* (t. 19.–21.), jer su oni to pravilo, nešto ublaženo i precizirano, preuzeli iz novosadskoga pravopisa – inercijom živjela i kad su ta dva pravopisa prestala vrijediti. Zbog pritiska takve prakse mi smo u 2. i daljnjim izdanjima *Hrvatskoga pravopisa* nešto ublažili svoju strogost pravilom, koje u 4. izdanju glasi:

“Od toga se načela može odustati samo ako je jasnoća potpuna, a gospodarstvenost izrazito veća. (...)”

Točka se može ispustiti posebice u bibliografskim jedinicima i drugim popisima u nizu. Tako su izostavljene točke iza rednih brojeva stranica i paragrafa i u ovoj knjizi, pogotovu i zato što se brojke za stranice i brojke iza paragrafa mogu čitati kao glavni brojevi, npr. *str. (broj) dvadeset, stošezdesetsedam.*” (Str. 125.)

Međutim to je sve uzalud i za neke suradnike Jezika. Oni se drže staroga pravila ne misleći mnogo je li jednoznačnost, jasnoća osigurana. Zato je jednostavnije iza svih rednih brojeva stavljati točke, tada treba samo razmisliti je li riječ o glavnome ili rednome broju. Ako se želi u nekim primjerima izostaviti točku i iza rednoga broja, tada treba razmišljati više, osigurava li kontekst jednoznačnost, jasnoću, a o tome neki ne vode računa. A drugo, ne misle kako će čitatelji čitati napisano, a oni će čitati ovako: ako je bez točke, čitat će kao glavni broj, ako je s točkom, tada kao redni broj. Piscima bi trebao biti kriterij čitanje, kako žele da čitatelji pročitaju. Ako to uzmu kao kriterij, ne bi trebali mnogo misliti na kontekst.

Druga je sitnica razlikovanje crtice i spojnice. Razlika je u načelu jasna: crtica je nešto duža od spojnice. Međutim kako u računalima često nema te razlike, neka čak i nemaju dva znaka za crticu i spojnicu, ali to autorima ne bi trebalo smetati, razlika je jasna, ako se shvati bit pravopisnih pravila. Razlika je između crtice i spojnice u tome što uz crticu s obje strane stoji razmak, bjelina, a između spojnice i onoga što spaja toga razmaka nema, npr. *autocesta Zagreb – Split*, a *spomen-ploča*. Kad se pazi kako se piše, dužina crtice i spojnice nije važna. Jednostavno dakle, ali neki pisci ne misle da je lako doskočiti nedostatku računala, ako se zna bit pravila.

S. B.